

Перспективи
європейської інтеграції
української економіки:
погляди зсередини та ззовні

Ян АНДРЕ

**ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ
У СПІЛЬНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК:
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ
ПОЛЬЩІ, РУМУНІЇ ТА УКРАЇНИ**

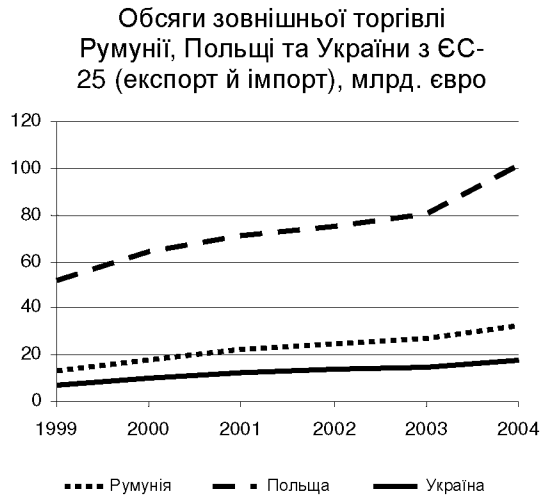
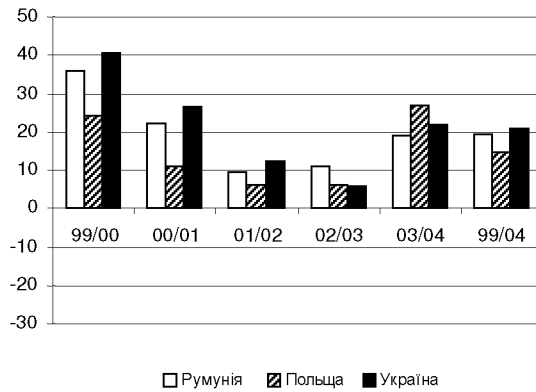
Падіння «залізної завіси» радикально змінило світогляд європейців. Вперше за всю історію континенту мирна і демократична співпраця та інтеграція стала можливою майже по всій Європі. З економічної точки зору, це насамперед призводить до експансії нинішнього (західного) Спільного Європейського Ринку на схід. У статті представлено декілька основних засад ринкової інтеграції трьох великих східноєвропейських держав. Серед країн, що є членами Європейського Союзу або таких, що незабаром вступлять до нього, було обрано Польщу та Румунію. Для України час вступу до ЄС ще досі не визначено.

Порівняння обсягів поточної зовнішньої торгівлі трьох зазначених країн та ЄС свідчить про очевидні розбіжності (див. рис. 1). Незважаючи на стрімкий економічний розвиток упродовж останніх п'яти років та найвищий показник чисельності населення, порівняно з іншими двома країнами, абсолютний обсяг української торгівлі становить менше ніж чверть відносно показників західного сусіда Польщі. Румунія, яка є значно меншою за розмірами, також має помітно вищий обсяг зовнішньої торгівлі з ЄС. Таким чином, упродовж 1999–2004 рр. спостерігалось зростання (збільшення) різниці в абсолютних показниках держав внаслідок наявних відмінностей у розмірі країн, незалежно від стрімкого зростання як у Румунії, так і в Україні.

© Ян Андре, 2006.

Андре Ян, Дрезденський технічний університет, Німеччина.

Рисунок 1.

**Абсолютні та відносні показники обсягів зовнішньої торгівлі
Румунії, Польщі та України з ЄС****Зміни обсягів зовнішньої
торгівлі за поточним курсом
євро, %**

Джерело: Eurostat, 2006.

Торгівля між ЄС та Польщею – країною, що розташована у безпосередній близькості до нього, – є інтенсивнішою, ніж торгівля з Румунією, яка розташована далі від ЄС, ніж Польща, але все-таки ближче до ЄС, ніж Україна, що є ознакою класичного гравітаційного зв'язку Яна Тінбергена (1962 р.). А значно вищі абсолютні показники Польщі і Румунії можна пояснити значно вищим рівнем внутрішнього валового продукту.

Характер зв'язку між обсягом зовнішньої торгівлі та валовим внутрішнім продуктом свідчить про те, що в процесі порівняння польської, румунської, а також української економічної інтеграції до ЄС виявилось, що очевидні розбіжності існують не лише в абсолютних показниках (рис. 2).

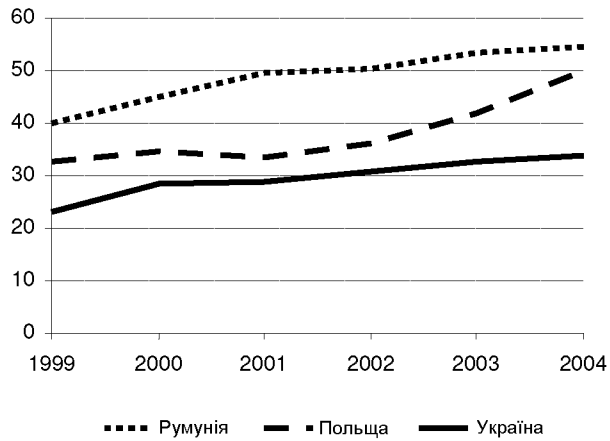
Для оцінки рівнів відкритості національних економік було обрано два агрегати, обидва з яких можуть показувати лише певну величину відкритості. Щодо зв'язку між обсягом торгівлі та номінальним ВВП, то можна стверджувати наявність відносного постійного зростання позитивного зв'язку в усіх трьох країнах. У 2004 р. Польща, Румунія та Україна були значно інтегрованішими у спільний європейський ринок, ніж наприкінці ХХ ст. Попередні твердження щодо гравітаційного зв'язку також підтверджуються. Виходячи з цього, рівень відкритості України, яка є більш віддаленою від ЄС, є нижчим, ніж рівень відкритості Румунії та Польщі. Той факт, що Румунія має вищий номінальний рівень відкритості торгівлі з ЄС, ніж Польща, можна пояснити тим, що румунський внутрішній ринок є значно меншим. Однак загалом показник відкритості матиме сенс лише тоді, коли ВВП на душу населення беруть з урахуванням паритету купівельної спроможності, у зв'язку з надзвичайно великими відмінностями між цими країнами за рівнем купівельної спроможності.

ВВП, скорегований на різницю у паритеті купівельної спроможності, використовується як нижня межа рівня відкритості. З методологічної точки зору, це лише наблизений показник, що, з одного боку, явно недооцінює рівень відкритості досліджуваних національних економік, але, з іншого боку, надає відносні характеристики економічного розвитку трьох країн. Цей розрахунок підтверджує вищезазначені очевидні відмінності. Тоді як Польща та Румунія досягли схожого рівня інтеграції зовнішньої торгівлі з ЄС, торгівля між ЄС–25 та Україною продовжує відігравати незначну роль порівняно з економічною вагою даної країни. Той факт, що ці відносно невеликі обсяги зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС, на відміну від Польщі та Румунії, не відповідають нижньому рівню загальної інтеграції цієї країни у світовий ринок, представлено на рис. 3. На відміну від ситуації в її західних сусідів, економічні зв'язки України з державами СНД та Азією продовжують відігравати ключову роль в українській зовнішній торгівлі.

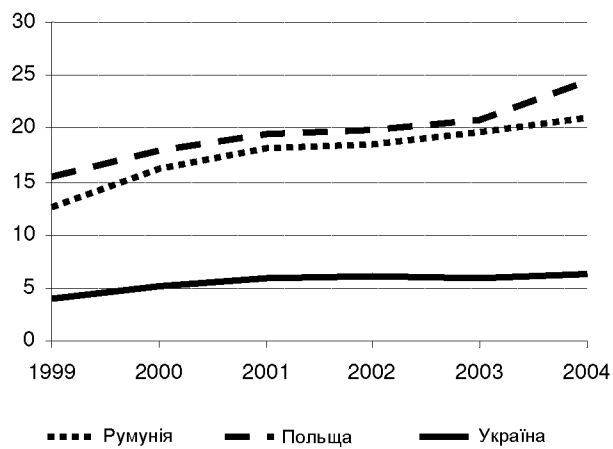
Рисунок 2.

Відношення зовнішньої торгівлі до ВВП

Питома вага зовнішньої торгівлі
(експорт та імпорт) Румунії, Польщі та
України з ЄС-25 від ВВП даних країн, %

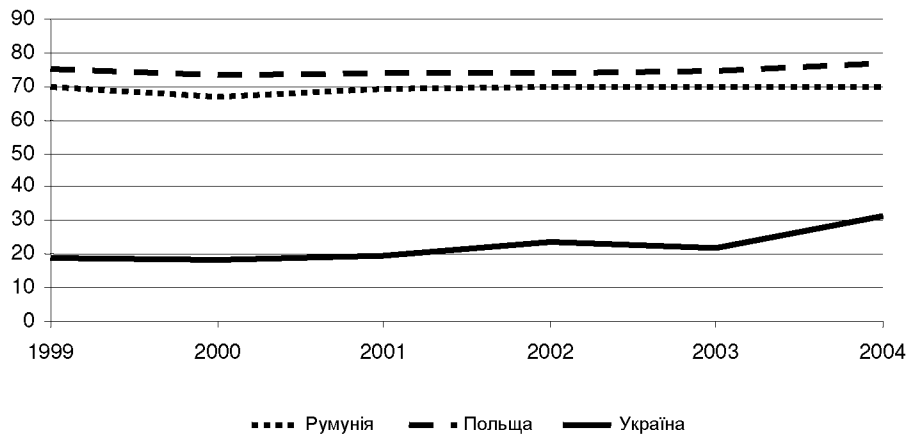
Питома вага зовнішньої торгівлі Румунії,
Польщі та України з ЄС-25 від ВВП за
паритетом купівельної спроможності, %

Джерело: Datastream, 2006; Eurostat, 2006.

Рисунок 3.

Частка зовнішньої торгівлі Румунії, Польщі та України з ЄС у їхній сукупній зовнішній торгівлі, %

Джерело: Datastream, 2006; Eurostat, 2006.

Підсумовуючи вищесказане, з порівняльних характеристик трьох великих східноєвропейських держав випливає наступне:

1. Процес інтеграції Польщі, Румунії та України у спільний європейський ринок триває.
2. Водночас значні розбіжності в обсягах торгівлі між Румунією і Польщею та Україною суттєво не змінились. Як абсолютні показники, так і показник ВВП свідчать, що ступінь економічної інтеграції України у ЄС був помітно слабшим у 2004 р.
3. Слабші торговельні відносини України можна пояснити не стільки недостатньою інтеграцією у світовий ринок, скільки наявністю альтернативних торговельних партнерів. На відміну від зовнішньої торгівлі Польщі чи Румунії, зовнішня торгівля України характеризується міцними зв'язками із країнами СНД та Азії.

Література

1. Anderson, James E.; Eric Van Wincoop (2003): Gravity with Gravitas: A Solution to the Border Puzzle. *American Economic Review*, Vol. 93 Issue 1, S. 170–192.

2. Brakman, Steven , Harry Garretsen, Charles van Marrewijk, 2001, An Introduction to Geographical Economics, Cambridge University Press, Cambridge.
3. Datastream (2006): Handelsdaten, Nationale Gesamtrechnungen und Wechselkursdaten.
4. Eurostat (2006): Handelsdatenbank und Nationale Gesamtrechnungen.
5. Feenstra, Robert C., James R. Markusen; Andrew K. Rose (2001), 'Using the Gravity Equation to Differentiate among Alternative Theories of Trade', Canadian Journal of Economics, 34(2), S. 430–47.
6. Frankel, Jeffrey A. (1997): Regional Trading Blocs in the World Economic System, Institute for International Economics, Washington.
7. Krugman, Paul R.; Masahisa Fujita; Anthony J. Venables (1999): The Spatial Economy Cities, Regions, and International Trade, MIT Press, Cambridge (MA).
8. Tinbergen, Jan (1962): Shaping the World Economy: Suggestions for an International Economic Policy, The Twentieth Century Fund, New York.

Стаття надійшла до редакції 19 квітня 2006 р.